

Wilhelm Ignaz Schütz

Manuale Pacificum. Seu Quaestiones Viginti, Ex Instrumento Pacis, Religionem eiusque Exercitium concernentes

[S.l.], 1667

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn769358918>

Druck Freier Zugang

Gr. 3686.

MANUALE PACIFICUM.
SEV
QVÆSTIONES
VIGINTI.

Ex
Instrumento Pacis, Religionem ejusque
Exercitium concernen-
tes.

COMPILATÆ

à
GUILIELMO IGNATIO SCHÜTZ,
Jurisconsulto.

Anno M D CLXVII.

7.6

MANUALE FACILE
DE
QUESTIONES
VICINIS

ANNO DCLXXII

REVERENDISSIMO, ET IL-
lustrissimo Principi, ac Do-
mino,

DN. IOACHIMO,

Eccles. Fuldensis Abbati, S. R. I. Principi,
Divæ Augustæ Archi-Cancellario, per
Germaniam & Galliam Primati, L. Ba-
roni Imperii de Gravenegus. Prin-
cipi ac Domino suo Clemen-
tissimo.

Consecrari solent libri Principibus, ut
sinistris quandoq; notati censuris ha-
beant, quorum patrocinio serueantur.
Non ego hoc timeo, est enim Libellus hic merè
pacificus, & nil nisi quod toti S. R. Imperio
quoad Religionem, ejusq; exercitium sive pu-
blicum, sive privatum, inter ejusdem Imperij
Status perpetuo servandum placuit, continet:
Eum Celsitudini Tuæ ideo consecro, ut subditi

A 2

tui

tui quâ Ecclesiastici, quâ seculares, illo quâ-
dantenus adjuti cum suis diversæ religionis
conciuibus, & vicinis secundum mentem tu-
am pacificam, pacificè vivere valeant.

Rever. & Illust. Celsit. Tuæ.

Servus humillimus.

GUIL. IGNATIUS SCHÜTZ, D.

GER-

GERMANO LECTORI.

Non est mihi mens, in sequentibus quaestio-
nibus, aut Iudicium, aut Interpretatio-
nem, multò minus Impugnationem Instru-
menti pacis suscipere. Illud enim S. C. Maje-
stati, tanquam supremo Executori pacis in-
tactum, istud eis, qui vires Imperij intrinse-
cus norunt, paciꝫ componenda insudarunt,
merito relinquendum: Hoc art. 5. §. 36. vers.
Veriusquē &c. severè & rigorosè prohibitum
scio. Verùm cum nec omnibus Instrumen-
tum pacis ad manus semper, nec contenta
ejus perspecta esse, sæpius expertus fuerim;
Ea quæ Religionis exercitum tangunt, ex-
cerpte, & in simplices quaestiones aliquas
resolvere volui, non tam ipso verborum sen-
su, quam (ut possibile fuit) literâ ipsâ serva-
ta. Tuum nunc erit illas legere, & sine
contradictione custodire, nisi in art. ult. vers.
Qui verò, &c. ibidemq; constitutas pœ-
nas incurrere velis.

ARGUMENTUM.

Dicitur Instrumentum Pacis. art. 5. §. 1. vers. Transactio. Esse transactionis Ann. 1552. Passavij initæ, & hanc Anno 1555. secutæ sepiusq; confirmatæ Pacis Religionis, in nonnullis huc usq; controversis articulis (in aliis omnibus capitulis ratæ, sanctæ & inviolabiliter servandæ) tam in judiciis, quàm alibi perpetuò observanda declaratio.

Videamus ergò, quid in Religionis, ejusq; exercitiij materia disponat. Sit

* * * * *

Quæstio. I.

Quare de Religionis materia in Instrumento Pacis dispositum sit? Respon. quia gravamina inter Imperij status, illius causâ orta præterito bello magnam causam, & occasionem dederunt. art. 5. in princ. a.

A. Si proximiorē orti in Imperio belli causam eamque aliam quàm Religionem adduxeris, non contendam tecum, abyssus enim abyssum invocat, & scio ab omnibus ferè aliter & aliter senti-ri; quod non est hujus loci discutere.

Quid-

Quidquid sit, patet hinc, non tantum Ecclesiasticæ, sed & maximè Sæcularis esse potestatis, ante omnia de Religione cogitare, cum Regio sine Religione consistere nequeat, & hâc minus observatâ nil nisi vitia & exinde gravamina suboriri necesse sit.

II.

Quid sit Religio? Resp. est (hic) Confessio publica exhibens Deo debitum cultum. b.

B. Videbatur anneâenda quæstio hæc propter sequentia, quibus lucem adferre poterit.

III.

An inter ipsos Imperij status sit Religionis diversitas? Resp. quod sic, & hoc per se patet. c.

C. Dicis hoc esse deplorandum. Et rectè! sed cur? quia exinde animorum diversitas, quomodo enim quis DE Immutuens, amansque illi firmâ societate conjungi poterit, quem ipsum, quod colimus, Numen, aversari credit, ac senten-

A

4

tia

tia animi, tantâ in re, quanta est DEUS, falusque nostra, à se dissentire intelligit? quomodo in Religionum diversitate pax stabilis? quomodo unitatis effectus prudenter sperandi?

IV.

Quotuplex sit ea inter Imperij status Religionis diversitas? Responderur hodie triplex; sunt enim Imperij statum alii Catholici, alii Confessioni Augustanæ addicti (seu protestantes) dicuntur, alii Reformati vocantur, art. 7. vers. Unanimi. d.

D. Memini hic substituisse quosdam, dum in Instrumento Pacis legebant nomen hoc (*Catholici*) & quæsisse, quinam hîc Catholicorum nomine subintelligantur? Responsum est eis, Eosdem intelligi, qui in Transactione Passaviensi, qui in Pace Religionis, qui in aliis omnibus Imperii Constitutionibus, denique qui aliàs omnium Christianorum consensu, sub hoc nomine intelliguntur, *Romanos sc.* Sed hoc responso non satisfacti replicabant, Ergò publicâ totius S. R. I. Con-

Confessione, Statuumque affirmatione
 Romanorum religio sola est Catholica?
 Universalis sola? Ergo verum est dicere,
 Romanos esse Catholicos? Ulterius cum
 Doctissimo Caramuele subsumentes.

Doctrina quæ Catholica, & Univer-
 salis est, tenenda est.

Sed, (ex Instrumento pacis, aliisque
 recessibus Imperii citatis) nulla assertio
 Universalior & magis Catholica est,
 quam hæc, *Romani sunt Catholici.*

Ergo hæc assertio ab omni Christiano
 tenenda est.

Sed quicumque vult salvus esse, ante
 omnia opus est, ut teneat Catholicam fi-
 dem, hoc est ut sit Catholicus.

Ergo ante omnia opus est, ut qui vult
 salvus esse, teneat fidem Romanam.

Sed quia hæc & similia ad controver-
 siarum materiam, non huc spectant:

Ad alterum Imperii statum redeo, eum-
 que ex Imp. Comitibus Spirensibus de An-
 no. 1529. (ubi protestantis nomen me-
 ruit:) magis, quam ex Aug. Confess. no-
 tum esse, dico: disputant enim, quis ei-

A s

dem

dem Confessione verè addictus etiamnum hodie dici mereatur : Cujus litis, meo quidem iudicio Originale Confessionis in Imperii archivo servatum, & cum publicis Protestantium Confessionibus, & doctrinis modernis collatum brevem decisionem dare poterit.

Tertiam (*Reformatorum*) Classẽ extra supra cit. art. 7. vers. Unanimi. non novissem, Nullam enim S. R. Imperio ab iis confessionem aliquam oblatam scio, ex qua dignosci potuissent, quamvis sub Pacis Anno. 1555. sancitæ umbra satis diu tutoque latuerint. Sed quamnam conniventia hujus gratiam retulerunt Catholici? Quidquid sit, sufficit eos in jura & beneficia Imperii, æquè ac Protestantes nunc receptos esse, ut loc. cit. expressè habetur.

Si quæriss, quomodo horum paucis abhinc annis à Catholicis receptorum Statuum doctrina, non interruptâ serie ab Apostolis huc usq; derivata dici, quomodo DEUS tribus diversis, iisque contrariis prorsus Religionibus, & à qualibet tamen

men parte (juxta quæst. 2.) debitè colli
possit? Resp. rursus. Non esse contro-
versias hic tractandas, transeo ad quæ-
stionem

V.

*An nominatæ jam tres Religiones iisdem
prorsus Imperii juribus, & beneficiis hodie
gaudeant? Resp. quod sic. art. 7. v. Unani-
mi & art. 5. §. 1. vers. transactio. circa
finem. e.*

E. Sed non eodem modo, quoad præ-
rogativam, *Catholicorum* enim, ut anti-
qua, & *Universalis* per se, & proprio jure.
In pace Relig. §. alsdann auch denen
Ständen der Alten Religion.

Protestantium, ut Anno 1517. orta, An-
nis 1552. 1555. 1556. à Catholicis permilla.
ibid. die Ständ der Augspurgischen Con-
fession.

Reformatorum, ut vigore Instrumenti
paci loc. cit. in posterum toleranda.

Hæsitabant hic oculatiores, quod iti-
dem communi Statuum Confessione *An-
tiquitas* soli Religioni Romano-Catho-
licæ tribuatur, quod in præsentiego non
moror.

A 6

VI.

VI.

An Præter duas ultimas nulla alia in S. R. Imperio Religio permiffa fit? Refp. quod non: art. 7. verf. fi verò aliqua, in fine. f.

F. Faxit DEUS ut hujus difpofitionis effectum in eorum Statuum territoriis, ubi etiamnum hodie aliorum feftatiorum cohortes morantur, brevi experiri valeamus.

VII.

An libertas Religionis (feu confcientiæ) in Instrumento pacis permiffa fit? Refp. quod fit. art. 7. verf. falvâ iridem cujusque confcientiæ libertate: art. 5. §. 12. verf. p/a-cuit porro, & alibi fæpius. g.

G. Sunt aliqui, qui credunt difpofitionem hanc neceffariò fupponere: *In fuamque fide falvari poffe*, contra Apoftol. ad Ephes. 4. 5. Quidquid fit, Libertas hæc ultra illas in præcedenti quæft. 4. memoratas tres Religiones extendenda non eft, adeoque qui ab una harum V. 9. ad Anabaptiftas, vel alios Seftarios, poft hac tranfierit, tolerandus non foret, pofterque

setque contra talem Reformandi jus, nullo emigrandi jure concessio, rigorose exerceri. Juxta id quod cit. art. 7. vers. si verò aliqua. in fine. expressè habetur.

Profundiores quæstio hæc mereretur deductionem, sed dum à paucis eam considerari video, pergo ad quæstionem.

VIII.

Quid si ex Catholicis Archi Episcopus, Episcopus, Prælatus, vel alterius ordinis Ecclesiastici Antistes, solus, vel una cum suis Capitularibus, aut Canonicis, aliquibus, vel omnibus, Religionem suam post hæc mutaret, & ad alterutram ex duabus permixtis transfiret? Resp. transfiret, & defectus hic à Catholicis impediri non posset, art. 5. §. 3. vers. si igitur. h.

H. Sed nonne prudenter timendum, dispositioni huic tacitam illam (*conscientiam tuam onerantes, nostram sublevantes*) in esse clausulam? Nota tamen, quod ejusmodi transeuns (quantumvis proprio honore, & famâ illibatis, simulque fructibus, & redditibus interea perceptis, &

A 7 con-

consumptis, illi relinquendis) omnia iura, bonaque Ecclesiastica prius habita, eo prorsus modo, ac si ipse mortuus esset, amittat, liberumque sit Capitulo, Monasterio, Ecclesiæ, aut cui id de jure competit, aliam personam illi Religioni, ad quam beneficium istud vigore Instrumenti pacis pertinet, addictam, statim eligere, aut postulare, & redditibus insuper, aliisque juribus Ecclesiasticis, usq; dum alius debitè electus fuerit, frui.

Eodem prorsus modo dispositum invenitur, si Augustanæ Confessioni addictus in Archi-Episcopum, Episcopum, Prælatum, electus vel postulatus, ad alterutram ex duabus reliquis transiret.

Quod idem (suo modo) etiam de quolibet Ecclesiastico privato Religionem suam mutante intelligi debet. loc. cit.

Aliud dicendum foret, si ex Sæcularibus Imperii statibus quispiam Religionem suam mutaret, non n. in Instrumento pacis habetur, ejusmodi quidquam amittere.

Habes fortè, quod cum Ernesto de Eusebiis

sebiis contra hanc dispositionem objicias, sed quia hic Pacificus sum, ulteriorem ideorei hujus discussionem proximè subsequuturo Manuali meo controverso reservatum, interimque ad subtilissimi Caramelis pacem licitam demonstratam, brevitatis causa, te remissum volo. Sed quares

IX.

An secularis aiquis Imperii status (Princeps. V. 9.) Religionem suam posthac mutans, subditos suos ad eandem noviter susceptam adigere possit? Resp. quod non: loc. supra cit. i.

I. Sed an possit eam publicè in Territorium suum introducere? Et distingue.

Vel transit *Catholicus* ad alterutram reliquarum duarum Religionum, & tunc jure superioritatis exercitium Religionis illius recens susceptæ in Territorium suum publicè introducere poterit: Incolæ ta nen, & subditi migrare, aut suam, in cuius sive publico sive privato exercitio Anno 1624. quacunq; anni parte fuerunt, Reli-

Religionem deferere non debebunt, sed eandem, eodemque prorsus modo, cum annexis omnibus, quatenus illa dicto Anno exsecuerunt, retinere poterunt. art. 5. §. 12. vers. quantum deinde. ubi annexa enumerantur.

Idem est si Protestantium, aut Reformatorum aliquis Imperii Status ad Catholicam Religionem transmigraret. loc. citat.

Vel transit Augustanæ Confessioni addictus ad Reformatorum Religionem, vel vicissim Reformatus ad Confess. *Augustanam*, Et tunc *Neuer* horum, noviter susceptæ Religionis suæ exercitium in Territorium suum introducere, sed Aulicos solummodo Confessionis suæ Concionatores, citra subditorum onus, aut præjudicium, secum atque in Residentia sua habere poterit, sine ullâ aliâ in Territorio suo ea propter factâ mutatione.

Idem est si alteruter horum Statuum sive jure successionis, sive alio quocunq; titulo Principatum, vel Ditionem, ubi alterius partis sacra exercitio publico vigent,

vigent, natus fuerit, vel recuperaverit :
 Hoc enim mutationis, & recuperationis
 casu, Iphis Communitatibus licebit
 Ecclesiarum, Scholarum &c. suæ Reli-
 gionis Ministros (à Principe, seu Terri-
 torii Domino sine recusatione confirman-
 dos) nominare, & præsentare. Quod si
 vetò Communitatum aliqua Religio-
 nem à Domino suo noviter susceptam
 ultrò amplecti voluerit, & ejusdem ex-
 ercitiu suo sumptu petierit, Liberum
 erit Domino illud (à successoribus post-
 modum non auferendum) sine præjudicio
 tamen reliquarum Communitatum ei in-
 dulgere.

Ratio autem diversitatis hujus in In-
 strumento Pacis. art. 7. vers. Unanimi. his
 verbis exprimitur.

*Quoniam verò controversiæ Religionis
 quæ inter modo dictos Protestantes vertun-
 tur, hætenus non fuerunt compositæ, sed
 ulteriori compositioni reservatæ sunt adeoq;
 illi duas partes constituunt, ideo de jure refor-
 mandæ inter utramque (ut jam dictum)
 conventum est: &c.*

Ex

Ex quo veritas illius, cuius supra q. 4. vers. quod ad alterum: memini, sufficienter elucescit. ubi vide.

Si quæris quinam subditorum nomine in proposita, & sequentibus quæstionibus veniant? Resp. non privatos tantum, sed et Comites, Barones, Nobiles, Vassallos, Civitates, Foundationes, Monasteria, Commendas, Communitates Statibus Imperii immediatis sive Ecclesiasticis, sive Sæcularibus subjectas sub hoc nomine & dispositione intelligi, & comprehendendi. cit. §. 12

Nec dicas, hoc modo Statibus Imperii competens jus reformandi, si non prorsus ademptum, notabiliter saltem impeditum esse. Resp. enim, Jus illud loc. cit. potius esse confirmatum, & casus, ubi plenariè exerceri valeat, dari vide annot. ad q. 7. & infra. licet aliàs tam ratione publici exercitii, quam aliarum rerum Religionem concernentium, status jam jam allegandus ad unguem observandus sit;

X.

X.

Quodnam tempus tam ratione Exercitii Religionis sive publici, sive privati, quam aliarum rerum Religionem concernentium pro norma & regula universali observandum? Resp. reductionem faciendam esse ad Primam Ianuarii Anni 1624. k.

K Ita ut in omnibus, & singulis Religionem concernentibus idem status ubique manere debeat, qui fuit Anno dieque jam dictis. art. 5. §. 2. vers. terminus à quo. §. 14. in fin. art. 5. §. 9. vers. quæcunque & alibi.

Hoc volo dicere, Statuum Catholicorum subditos qui sive publicum, sive privatum August. Confessionis exercitium dicto Anno 1624. quacunque anni parte, & quocunque modo habuerunt, in eodem etiam posthac manere posse.

Quod idem observandum est ratione Catholicorum Augustanæ Confessionis Statibus subditorum, nullo nec superiori-
tatis, nec reformandi jure hoc casu obstante. art. 5. §. 12.

Noli

Noli confundi, dum quandoque primus Januarii cum Anno 1624. quandoque solus Annus, quandoque Annus cum quacunque ejus parte in Instrumento Pacis expresse observandus præcipitur. Discrimine enim inter ipsa bona Ecclesiastica, eorumque restitutionem (quod Status Imperii immediatos, ut plurimum tangit) & ipsum religionis exercitium (de quo solum hîc) observato, nulla remanebit difficultas: In illis restituendis siquidem præcisè terminus Primæ Januarii dicti Anni 1624. observandus art. 5. §. 2. In hoc sive publico, sive privato quacunque dicti jam Anni pars (quoad subditos & Communitates) attendenda veniat, ita ut ubi religionis exercitium sive publicum, sive privatum quacunque Anni 1624. parte viguerit, ibidem illud eodem prorsus modo manutenendum sit, loc. cit.

Confer huc quæ infra. q. 14. in *Pater* 2. annotamus, & ratio hujus clarè elucescet.

Cæterum habeo hîc, cur paulisper subsistam, qui enim in Sanctissimas quasque

res

res incidere potest, ac solet, ille ipse se hic ingerit abusus. Nascitur autem ex duobus maximè principiis Malitiâ, & Ignorantia, semper culpabilibus. Sciunt *Docti*, & novit *Arator*, tam in puncto Religionis, ejusque exercitii sive publici sive privati, quàm in Ecclesiasticis, & quæ intuitu eorum in Politicis mutata sunt, Terminum à quo esse Primam Jan. Anni 1624.

Sed quid sibi hoc velit, vel crassè ignorant vel malitiosè dissimulant, quo fit ut omnia eaque levissima, sive cum Religione & rebus Ecclesiasticis connexionem aliquam habeant, sive non, ad dictum diem, Annumque redacta velint.

Quod si Anno. 1624. in civitate Catholica, quidam *Augustana* Confessioni addicti cives, ob morum honestatem, in senatores electi fuissent liberè: An propter ea Civitas illa ad alios ejusdem Religionis in Magistratum suscipiendos, vigore termini hujus à quo, etiam hodie cogi poterit?

An Ecclesia. 1. Jan. Ann. 1624. fortè
de

deformis desolata, & prophanata, talis & hodie manere debet? Anne meliorationes interim factæ amovendæ, & vermiculosa antiquata reponendæ?

An transitus per Cemiterium, aliumve locum pium à Monasterio Civitati, ex mera humanitate, libera voluntate, aut majoris commoditatis gratia. i. Jan. 1624. fortè concessus, hodie propterea necessariò concedendus? An Monasterio libera rerum suarum administratio ad statum dicti termini à quo indistinctè restringi poterit? Rides hæc, sed contigère tamen & absurdiora fortè; quæ recensere non tam odiosum, quàm fastidiosum foret, sufficit hanc legis mentem non esse, adeoque Instrumento Pacis abuti eos, qui terminum illum, à quo, non nisi secundum dispositionem Instrumenti Pacis, intelligendum ad obvia quæque accommodare præsumunt.

XL

An qui nulla dicti Anni 1624. parte publicum vel privatum Religionis suæ exercitiū habue-

*habuerunt, & tamen diversam à Territoriū
Domino Religionem habeant, eamque dein-
ceps profiteri volent, ab eodem Domino ad
eam, quam ipse profiteretur Religionem com-
pelli possint? Resp. quod non. art. 5. §. 12.
vers. placuit porro. m.*

M. Essent enim tales patienter tole-
randi, ipsisque conscientia libera domi
devotioni suæ sine ulla turbatione priva-
tim vacare; Publico autem Religionis
suæ exercitio non nisi in vicinia, ubi &
quoties voluerint, interesse concedendum
foret. loc. cit.

Intellige hoc, nisi emigrare cogantur,
aut sua sponte voluerint, quo casu eis aut
sua sponte voluerint, quo casu eis aut
bona sua retinere, & per alios admini-
strare, aut ea omnino alienare, cit. vers.
quod si verò, integrum omnino erit.

Duo hic oriuntur dubia: Primum, An
devotioni suæ domi privatim vacare idem
sit, ac privatum habere religionis suæ
exercitium, & dico quod non. vide in-
fra. q. 18. Ubi quomodo hæc duo inter
se distinguantur, & quales unius vel alte-
rius sint effectus, explicatur. Se-

Secundum, An ejusmodi subditus (a quo quæstio hæc) etiam privatum Religionis suæ exercitium (quod fortè in vicinia habetur) frequentare possi? Et sanè cum Instrumentum pacis. loc. cit. non nisi publici mentionem faciat, non ausim affirmativè respondere, sed vel domestica devotione contentus esse, vel publicum alibi Religionis suæ exercitium adire debet, plura de his vide. infr. q. 18.

XII.

An quilibet ob Religionis diversitatem à Territorii Domino ad emigrandum cogi possit? resp. quod non. n.

N. Sunt enim horum duo tantum genera, Alii de quibus in præc. q. modo dictum est, Alii qui post pacem publicatam Religionem suam mutarunt. art. 5. v. quod si verò. & vers. conventum autem. Nam supra q. 10. vidimus, Eos qui Religionis suæ exercitium sive publicum, sive privatum Anno 1624. quacunque anni parte habuerunt, & in eodem persistere cogitant, ad emigrandum cogi non posse, sed in eodem

dem à Territorii Domino imperturbatos
omnino relinquendos esse.

Notabilis autem est ratione termini ad
emigrandum præfigendi differentia, Illis
enim de quibus jam dicta q. 11. loquitur,
non minor quinquennio, iis verò qui post
pacem publicatam Religionem suam mu-
tarunt, non minor triennio constituendus
erit. loc. cit. quib. elapsis si necdum mi-
grare voluerint ad frequentanda illius
loci divina non immerito adigi poterunt.

Neque verò hujusmodi sive volunta-
riè, sive coactè emigrantibus *Nativitatis*
Ingenuitatis, *Manumissionis*, *Noti opi-*
ficii, honestæque vitæ testimonia dene-
gentur, aut iidem reversalibus inusitatis,
vel decimationibus substantiæ secum ex-
portatæ plus æquo extensis prægraven-
tur, multò minus spontaneam suscipien-
tibus emigrationem servitutis, aut ullo
alio prætextu impedimentum inferatur.
loc. cit.

patet ex hoc illius dubii resolutio,
quod in Compos. pacis, Ann. 1629. Di-
lingæ edita. quæst. 33. movetur. Nim:

B

quid

quid sentiendum sit de *Mancipiis* vulgò
Leibeigenen/ Num & hi jus migrandi ha-
 beant, si *Religionis*, cui eorum Dominus,
 adhæret, se conformare nolint? Cùm
 enim Instrumentum pacis hîc inter perso-
 narum status non distinguat, nec nos di-
 stinguere debemus, sed pacem *religionis*
 §. 100. So aber in Append. lit. i. in lat.
 vers. n. 10. quoad hoc declarari non im-
 meritò quis dixerit, Licet ea in cæteris,
 ubi statuit, das ratione Eines zimblichen
 billigen Abtrags der Leibeigenschaft/ und
 Nachsteuer (de quo Schvvanman. in suo
 Compend. Juris emigrat.) der Obrigkeit
 nichts abgebrochen / oder benommen sein
 solle/ in vigore suo integra maneat.

XIII.

*An Feudi Dominus vigore directi Domini
 Religionis suæ exercitium in illud introduce-
 re possit? Resp. quod non. art. 5. §. 14. vers.
 à sola qualitate. o.*

*O. Ius enim reformandi à sola qualitate
 feudali vel subfeudali non dependet, ad-
 eoque omnia in eo statu, in quo Anno.*

1624.

1624. fuerunt, relinquenda sunt; quemadmodum nec sola criminalis in loco aliquo competens jurisdictio [vulgo] *Cengericht*/ nec solum jus gladii, *Retencionis*, Patronatus, aut *Filiationis*, sive conjunctim sive divisim sumantur, reformandi potestatem tribuunt. loc. cit.

XIV.

An Dominus directus in terras ante hac oppigneratas, & demum ad se reversas Religionis suæ exercitium publice introducere possit? Respond. quod sic. art. 5. vers. omnia quoque in fin. p.

P. *Incolæ* tamen, aut Subditi migrare, aut suam quam sub priori possessore amplexi fuerunt, religionem deferere non cogentur, de publico verò Religionis suæ exercitio inter ipsos, & reluentem Dominum directum transigendum foret. loc. cit. ex quo.

Patet 1. quod si feudum vel ex caducitate, vel ex feloniam, vel alio quocunque modo ad Dominum directum redierit, idem definiendum esse. Ita sc. ut pri-

mo illorum qui Anno 1624. in publico vel privato Religionis suæ exercitio fuerunt, Secundo eorum, qui nulla An. 1624. parte exercitium aliquod habuerunt, & ex his

Tertio, eorum qui ex postfacto & publicatâ jam pace Religionem mutârunt, accurata ratio habenda, & respectu illorum secundum quæst. 10. istorum secundum quæst. 11. Horum verò secundum quæst. 12. (nisi inter Dominum, & ejusmodi Subditos mutuo consensu aliter conventum fuerit) procedendum sit.

Pater. 2. inter Dominum, ejusque Subditos de Religione, ejusque exercitio sive publico, sive privato aliter, atque aliter instituendo, mutuo consensu conveniri, adeoque Instrumento Pacis quatenus derogari posse, cum dispositio Instrumenti pacis circa *Religionis* exercitium dicti An. 1624. in favorem potius subditorum directa sit, & quilibet favori pro se introducto renunciare, & aliud cum superioris sui consensu statuere possit. art. 5. §. 12.

XV.

Quid si inter duos diversarum Religionum de Iure Territorii ac superioritatis controversia sit, An ambo publica Religionum suarum exercitia introducere possint? Respon. quod non cit. §. 14. vers. Territorii. q.

Q. Sed unus; itaque tantum qui in ejusdem publici exercitii possessione vel quasi i. Jan. 1624. fuit. Et hoc casu condominorum alter privato Religionis suae exercitio, ad modum supra in q. 9. explanatum contentus esse debet, donec super possessorio, & petitorio decisum fuerit, non obstante, Vnde, aut quando orta fuerit controversia. loc. cit.

XVI.

Quid si duo diversarum Religionum unius tamen Territorii ex aequo condomini sint, An hoc casu quilibet publicum Religionis suae exercitium ibidem instituire possit? Resp. quod non. cit. §. 14. vers. in iis locis. r.

R. Intelligas autem hoc procedere casu quo Unus tantum illorum i. Jan.

B. 3

1624.

1624. in possessione vel quasi publici exercitii Religionis suæ fuerit, talis enim idemque prorsus status ratione Religionis manere debet. loc. cit. Alteri non nisi Religionis suæ exercitio privatim concesso. *Aliis* enim si quilibet memorato Anno, licet in diversis ejusdem mensibus publicum Religionis suæ exercitium habuisset, sine dubio etiam affirmativè respondendum foret. Confer huc. q. 10. & ratio responsionis apparebit.

NB. *Et si* verò ad propositam quaestionem Instrumentum pacis. loc. cit. eo quo jam dixi modo, disponere videatur, scio tamen hanc eandem inter alias designatas materias Imp. Statibus Ratis. bonæ. 29. Jul. anno nuper elapso 1653. ad ulteriorem deliberationem per dictaturam esse communicatam, à quibus igitur ultimata decisio meritò expectatur.

Quantum suspicari licet, non exiguam ulterioris hujus deliberationis ansam dat. textus in art. 5. §. 2. v. terminus autem. ubi ita dicitur. *Terminus autem Anni. 1624. nullum præjudicium creare debet iis,*
qui

qui ex capite Amnistiae, aut aliunde restituendi veniunt.

Quid si nunc Condominorum unus occasione fortè belli toto tempore, & anno illo absens, & ex capite Amnistiae redeuns, unà cùm Condomino (qui d. Anno 1654. in possessione vel quasi exercitii publici Religionis suæ ibidem mansit) & suam publicè exercere voluerit? Si huic annueris, jam limitanda erit ad hunc textum Instrumenti pacis in responsione allegata dispositio. Si denegaveris, textus hic carebit effectu, nisi eum frustra insertum dixeris. Tutius igitur erit Statuum resolutionem desuper expectare. Similes casus ferè dubii, quorum decisionem Comitia dabunt, sequenti quæst. annectentur.

XVII.

An liberis Imperii Civitatibus tam ratione juris reformandi, quàm aliorum casuum Religionem concernentium idem cum reliquis Scabibus Imperii superioribus jus competat?
Resp. quod sic. art. 5. §. II. vers. liberæ. s.

B. 4.

S. Quod

S. *Quod* non tantum respectu Civium intra muros & suburbia, sed etiam quoad subditos in territoriis suis intelligendum est. Ita tamen, ut (sive unica tantum, sive plures Religiones An. 1624. in ejusmodi civitatibus viguerint) omnes Ecclesiæ Collegiatae, Capitula, Monasteria, Cœnobيا in iis sita (sint immediatè, vel mediatè Imperio subjecta) in eodem prorsus Statu cum Clero, & civibus Catholicis ibidem existentibus tam activè, quam passivè relinquendis, qui fuit 1. Jan. 1624. deinceps quoque manere, & Neutra partium alteram de religionis suæ exercitiis, Ecclesiæ ritibus, & Ceremoniis deturbare, sed potius pacificè, & comiter invicem cohabitare, liberumque Religionis suæ, & bonorum usum habere debeant. loc. cit.

Nullus etiam ob diversam Religionem suam despiciatui habendus, nec à Mercatorum, opificum, aut Tribuum communione, aut alio officio publico, hæreditatibus, Legatis, Hospitalibus, Leprosoriis, Eleemosynis, aliisque juri-
bus,

bus, aut commerciis, multò minus publicis Cæmeteriis, honoreve sepulturæ ar-
cendus erit.

Nec quidquam pro exhibitione fune-
ris à superstitibus exigendum, præter cu-
jusque parochialis Ecclesiæ jura pro de-
mortuis pendi solita, sed in his & simili-
bus pari concives jure tractandi erunt æ-
quali justitia, protectioneque tuti. vers.
placuit porro.

O quam consultum foret, si dispositio
hæc paulo diligentius hodie observaretur!
Non essent tot Pupillorum raptus,
Non tot Viduarum angustia & suspiria,
Non tot desperationes, & animarum In-
teritus, Non tot coacta Matrimonia, Non
tot incontinentia, Non tot persecutiones,
Non tot denegata & protracta Justitia,
Non tanta denique in imponendis oneri-
bus publicis disproportion. Sed tu DEUS
Protektor illorum sis, & non relinquo eos
orphanos!

Memini hîc, duo in Comitibus orta fuisse
dubia, Primum, An in Civitatibus mixtis,
Imperio immediatè subjectis (ubi V. 9.

B 5 tota

tota Communitas comprehenso *Magistratu* in duas diversas abijt *Religiones* & quælibet pars A. 1624. in publici *Religionis* suæ exercitii possessione vel quasi huc usque fuit) Utrique liberum sit, ea quæ ad augmentum, ornamentum, conservationem, solatium, & necessitatem *Religionis* suæ exercitii inservire poterunt, sive illa consistant in erectione novarum fundationum, *sacrarum ædium*, *Scholarum*, *Monasteriorum*, Introductione, vel mutatione personarum Ecclesiasticarum: Non obstante quod ejusmodi dicto An. 1624. 1. Jan. non fuerint, propriis sumptibus, sine diminutione boni publici deinceps introducere, & instituere?

Si concesseris, ob stare videtur Instrumentum pacis art. 5. §. 9. & locis huc usque cit. ubi *expressè disponitur*, quod *unicum solum observantiæ futura fundamentum esse debeat die prima Ianuarii Anni. 1624. habitæ possessio.*

Sinegaveris aliam, quàm jam memoratam negativæ rationem dare non poteris, cum tamen in proposito casu æqualis utriusque

usque partis conditio esset, nulli injuria fieret, & quod uni parti justum, id & alteri sine præjudicio cujusque justum foret.

Secundum dubium Civitates Municipales tangit, & quærit, An Territorii Domino (vulgò dem Landtsfürsten / oder Landtsherren) liberum integrumque sit, ædes illas sacras (Templa. V. g. aut *Monasteria*) quas in civitatibus sibi subjectis reperit omnino devastatas, desolatas, & proderelictis quasi habitas (quæ tamen ad Magistratum loci non, sed ad ipsum territorii Dominum, vel eum cujus jurisdictionem in Spiritualibus Ecclesiasticam Civitas illa agnoscit, spectent) sive pro se, sive pro Aulicis suis, vel pro aliis suæ Religionis ibidem existentibus Civibus & subditis præsentibus, & futuris reparare, & (maximè cum memoratam Civitatem in suæ A. 1624. habito Religionis exercitio impedire nolle) in iis Religionis suæ exercitium instituere, Imo etiam si ejusmodi devastata non reperirentur, an novas omnino eum in finem ibidem edificare possit.

Pos-

Possent sanè in utrumque rationes adduci, sed quia privato S.R.I. Statuum decisionem iudicio prævenire velle, temerarium esset, ideo ad Comitia te remitto.

Nota hic, quod omnia huc usque in puncto Religionis, ejusque exercitii de Statibus Imperii superioribus, liberisque Civitatibus dicta, etiam de Libera, & immediata Imperii Nobilitate & singulis ejus membris, una cum subditis & bonis suis feudalibus, & allodialibus intelligenda sint, licet aliàs sub Statuum nomine nondum veniant.

XVIII.

In quo consistat Publicum, & Privatum Religionis exercitium? Resp. in sequentibus: t.

T. Si publicum in abstracto sumatur, est illud primò *Ratione Loci*, quando nim: in loco publico *aliquid sit*, ut sunt via Regia, Prata publica, Theatra, idem *Ædes* sacræ, templa &c. quæcum sint Universitatis, meritò ea quæ in eis fiunt, publica dicuntur. Secundò *ratione U S U S*, quan-

quando sc. ad communem populi usum, adeoque publicis usibus quid est destinatum.

Si verò ad Religionis exercitium propius descendamus, debet illud, Tertio dici posse publicum etiam ratione *Authoritatis*, ut sc. ab aliquo Legitimâ authoritate fiat, Fides enim ex auditu, sed quomodo audient, nisi prædicetur? Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Rom. 10. 15.

Quicumque igitur Religionis suæ per Ecclesiasticum ad hoc (suo modo) legitimè ordinatum in loco publico ad communem Populi usum, exercendæ potens est, Is publicum Religionis suæ exercitium, seu jus exercendi habere dicitur.

Quicumque verò Religionem suam in ædibus aut Residentia sua ad suum, suorumque domesticorum usum tantum per ejusmodi Ecclesiasticum exercere tenetur, is non nisi privatum Religionis suæ exercitium habet, ut ex Instr. pacis. q. 9. dictum est.

Ex quo patet. I. Exercitium Religionis tam

citium privatum non nisi domesticos ,
reliquis quibuscunque exclusis , ad-
mittat.

XIX.

*An etiamnum hodie liceat de Religione
disputare? Resp. quod sic. u.*

V. Idem describendo , concionando ,
docendo , consulendo judicandum est :
Quomodo enim hoc prohiberi ? Quo-
modo sine hoc quispiam in Religione sua
(quam unicam credit salvificam) instrui
posset ? Quicunque ergo impofterum Re-
ligionis suæ fundamenta probè deduxe-
rit, vel proximum pia cum moderatione
ad orthodoxam fidem converterit , in
art. 5. §. 17. v. Utriusque peccasse dici non
poterit.

Prohibentur enim loc. jam cit. solum-
modo actus illi , qui in *Transactionis Pas-
saviensis*, Pacis Religionis, & Instrumenti
pacis impugnationem directè tendunt ,
quod cum de *Religione* secundum se
locuti fuerimus, timendum non erit.

Dum

tam publicum, quàm privatum sine Ecclesiastico ad id specialiter ordinato absolute, nec esse, nec dici posse. Ideo quodcunque sine tali, siue orando, siue legendo, siue canendo, siue dicendo *Domi feceris*, Exercitii nomen neutiquam merebitur, sed tunc devotioni tuæ vacasse dicêris. de quo supra. q. ii. ubi vide..

Patet 2. eos qui privato Religionis suæ exercitio instituendo seuuntur, si proprium Parochum. (quod possunt) in ædibus non alant, tempore infirmitatis, baptizandi infantis, *Matrimonii* confirmandi &c. aliunde quempiam ad Residentias suas vocare posse, & hoc non tantum pro se, sed etiam pro omnibus, & singulis familiæ suæ domesticæ consortibus.

Pro exteris verò, aut cæteris suis subditis nullatenus licere, sed his. (memoratis jam, aut similibus casibus emergentibus) ad ea loca, ubi publicam Religionis illius exercitium viget, abeundum, adeoque verum esse, quod in q. ii. ad dubium *secundum* respondimus, cum exercitium.

Dum verò text. in loc. cit. ejusmodi contraventiones pacis prohibet. Prohibet simul ea omnia edi & promulgari, quæ in memorata transactione Passaviensi, & Pace religiosa non continentur, ut sunt Papam esse Antichristum, Papiſtas Idololatrias &c. omniaque ea quæ hodie Typis evulgantur, in memorata tamen Pace (stricti quippe juris) ne verbuloquidem comprehensa sunt.

Inanis est (loquor cum Thoma de i. cap. i. Religionis custodia, si scommatibus magis, quàm pietati, si acumini potius, quàm veritati opera detur, cum timor Domini initium sapientiæ sit, & omne acumen à piâ simplicitate disjunctum meritò culpandum veniat.

XX.

Quamdiu huc usque memorata, & vi Instrumenti pacis in materia Religionis observanda dispositiones in Imperio duratura sint? resp. donec per gratiam DEI de Religione ipsa convenerit. artic. 5. §. 2. vers. donec. vv.

W. Si

Sic cum Ernesto de Eusebiis hanc respon-
sionem exhibilans, eas consequenter per-
petuo moraliter servandas dixeris, nil re-
pono, nisi omnem æternitatem politicam
(qualis hæc) habere finem & dum hic de-
terminatè non cognoscitur, perpetuam
dici, cæterum ad subtilissimi Caramuelis
pacem licitam demonstratam brevitatis
causa te remitto.

Et cur veræ fidei unitatem consequi
impossibile judicas? Si in voluntate de-
fectum adstruis dices aliquid, sed ea non
minus mutationi subest, si in potestate,
falleris, Methodum enim certam, Pacem
Religionis in Europa, & veræ fidei unita-
tem consequendi, toti nuper Imperio
Author quidam (Joannes Semannus in-
scribitur) Laudatissimus obtulit, quem
inspice.

CONCLUSIO.

Hæc sunt, Amice Lector, quæ de Reli-
gione, ejusque sive publico, sive privato
exercendi jure in Instrumento Pacis Uni-
versaliora videbantur, quibus probè per-
spe-

spectis vix casus occurrere poterit, cujus solutio exinde desumi nequeat.

DIXI, quæ Universaliora videbantur, Ea n. de quibus in Instrumento pacis specialiter dispositum invenitur, sive LAUDATISSIMÆ Domus Austriacæ terras, sive alios Imperii Status in specie concernant, suo loco & dispositione merito relinquenda huc non spectant.

Restat nunc de Jurisdictione Ecclesiastica pauca addere.

Dicitur in Instrumento pacis art. 5. §. 16. quod jurisdictio Ecclesiastica contra *Augustanæ* Confessionis addictos quoscunque in casibus eandem Confessionem concernentibus, usque ad compositionem *Christianam* dissidii *Religionis* suspensa esse, & intra terminos Territorii se continere debeat, Quod idem legitur in pace Relig. §. *damit auch obverfihrt.* Ex quo

Colligitur 1, aliud esse non habere jurisdictionem, & aliud eam non exercere, seu esse suspensam donec per gratiam DEI mutatio interveniat,

Colli-

Colligitur 2. Extra Religionis materiam.
 V. g. ad consequendos redditus, census,
 decimas, pensiones &c. Jurisdictionem
 Ecclesiasticam *Catholicis* contra August.
 Confessione *addictos* etiamnum hodie su-
 spensam non esse, sed plenariè exerceri,
 adeoque post trinam denunciationem ad
 excommunicationem procedi posse, ma-
 ximè si A. 1624. ii in possessione vel quasi
 exercitii jurisdictionis illius fuerint. ut
 loc. cit. expressè habetur.

Quod idem observandum erit, si Au-
 gustanæ Confessione addictus memorato
 Ann. 1624. jus Diæcesanum, quatenus
 Episcopus, in Catholicos exercuerit, ta-
 le enim jus (ad finem modò dictum) non
 minus ei saluum foret.

Sed ad quem spectabit jus cognoscendi
 de causis Matrimonii, divortii, commissæ
 Simonie, Juris patronatus, Decimarum,
 & similium causarum spiritualium in
 Diæcesi occurrentium? Resp. solutionem
 quæstionis hujus ab alia (adhuc indeci-
 sa) dependere, eâ nim: quâ indagatur.

An

An jam memorata, & similes causæ spirituales Religionem tangant, vel non? quod in præsentī ego non definiam, sed te ad Composit. Pacis. sup. q. 12. allegatam remitto, ubi quæst. 42. querelæ à Catholicis de super in Comit. Aug. 1559. 20. Julii. §. da auch/ item in Comit. Ratisbon. 1594. & wie die Catholische. allatae fusius deducuntur, ex quibus decisio quæstionis propositæ quatenus desumi poterit. ubi vide.

Liberas Imperii Civitates, ubi mixtæ religionis exercitium in usu est, quod attinet, Catholicis ibidem Episcopis contra cives Augustanæ Confessionis nulla est jurisdictio, at Catholici juxta observantiam dicti Anni. 1624. suo jure experiri poterunt loc. sup. cit.

De Bonis Ecclesiasticis, & Ecclesiasticorum indeque juribus dependentibus, & rebus quibuscunque in præsentī nil tracto, Quorum tamen & sua mortalitas est, raditusque tanquam pilæ datatim de manu, in manum propelluntur. In his

A

si statum 1. Jan. A. 1624. unicè præ oculis
habueris, haud faciliè aberrabis. Finio
& ex corde dico.

*Da mihi animas, cetera tolle
tibi.*

F I N I S.

AL 2036 v. 104 v. 2 p. 62
Katholik. Prof. / Schöler. 11.10
A. ex. 20. 11.10.

Da sich nicht mehr findet

F I N I S

48.
fi statum i. Jan. A. 162.
habueris, haud facile
& ex corde dico.

*Da mihi animas
tibi*

F I N

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No. 092